

תלה הציצית, וכתב: "מנהג זקני ר' גרשם לעשות ז' הקפות בכל חוליא וחוליא" (פסק רעו).

אביו של רבינו אביגדור היה רבינו יצחק. וזה מוכח מהמעשה שרבינו בצעירותו היה נוכח בוויכוח של רבינו יחיאל מפאריש, הוא נסע לפאריש יחד עם אביו רבינו יצחק ועם שני רבותיו רבינו שמואל מפלייזא ורבינו יהודה ממיץ¹), כמ"ש בספר יוסף המקנא: "ודם חללים ישתה. הרב ר' אביגדור בה"ר יצחק סיפר לי כי הקונצלייר מפריש שאמר אל הר"ר יחיאל והר"ר יצחק, והוא [היה] שמה, אתם אוכלים דם הערל, שכן נבא בלעם ודם חללים ישתה, והם עמדו ולא ענו. וקראתי עליהם מקרא זה, משיב חכמים אחור וגו' (ישעיה מד, כה). היה להם לומר, כי זה ודם חללים מוסב לראש הפסוק הן עם כלביא יקום וכארי יתנשא, לא ישכב עד יאכל טרף, ודם חללים ישתה (במדבר כג, כ), אותו ארי או אותו לביא, שנמשלו אליה: (יוסף המקנא עמ' נג).

מלבד השתתפות אביו של רבינו בוויכוח רבינו יחיאל מפריש עם הכומרים, הוא נזכר בנוגע למעשה בטריזש, שכתבו בתוס' קידושין נב. ד"ה והלכתא, ומובא בהגהות מיימוניות הלכות אישות פ"ט ה"ג אות א, בלשון זו: "מעשה בטריזש ברבי יצחק בן הרב ר' אושעיא ז"ל נכדו של הר"ר מנחם זצ"ל, בבית דינו של רבינו יעקב [=רבינו תם], ששידך בתו קטנה של ר' מוריל מאנגליטירא". ונראה לומר, שר' יצחק ב"ר אושעיא זה הוא אביו של רבינו אביגדור, בגלל ההתייחסות כאן לזקנו רבינו מנחם מיואני, שכפי המובא לעיל מזכירו רבינו אביגדור שהיה זקנו²). ולפי זה תהיה שלשלת ויחסו של רבינו מצד אביו, כדלהלן: רבינו פרץ, רבינו מנחם מיואני, רבינו אושעיא, רבינו יצחק ורבינו אביגדור³).

רבינו אביגדור הרביץ תורה והעמיד תלמידים, כפי שכותב: "וכן נהגתי לעצמי ולכל תלמידי לברך על הקדושין" (פסק תעג). ידוע לנו על תלמיד אחד ששמו היה רבינו מתתיהו⁴, שכתב את "ספר מת"ת"א⁵, וגם

יז) ראה בעלי התוספות עמ' 461. יח) וראה בתוס' שם תגובתו של הר"ר מנחם מייני לפסק הדין הזה. יט) כאן יש להעיר, שאין לערב את רבינו אביגדור שלנו עם רבינו אביגדור כ"ץ שהוא חכם אחר. – והדפסנו ממנו דיני איסור והיתר בסוף הספר. כ) ראה בשבלי הלקט ח"ב סי' יב, לה, הר"ר מתתיה ב"ר שבת. כא) מובא בשו"ת מהר"י ברונא סי' נג, שו"ת מהר"י ס"ס מט, שו"ת מהריב"ל ח"א סי' ז, עמ' ל. וראה לעיל עמוד ג-ד, המובא בשם רבינו בספר מת"ת, בקובץ "דביר".

תלמיד אחד שכתב את ספר הפרפראות על התורה כפי ששמעם מפי רבינו (ב).

רבינו הורה הוראה בעירו, שכתב: "מעשה בא לידי והתחייבו הקהל להוליק העני" (פסק תטו), ואפשר שניתן להציע את שם עירו, על פי אחד מפסקיו: "הוריתי לבני פלינש על ניצוק שהוא חבור כרש"י" (פסק קיב), והיא עירו של רבו הר"ש מפלייזא, ואפשר שזו היתה עיר מושבו של רבינו ושם הנהיג את קהילתו.

חיבורי רבינו אביגדור על התורה וחמש מגילות

רבינו אביגדור חיבר את פירושו על התורה בכמה מערכות, וספרנו זה עדיין אינו מקיף את כולם. ואלו הם חיבוריו:

א. פסקים על התורה. נדפסו כאן על פי כתבי יד המוזיאון הבריטי מספר רמג. כתב היד חסר ומתחיל באמצע פרשת משפטים ואת הפסקים החסרים השלמנו על פי כתב יד המבורג מספר מה.

ב. פירושים על התורה. נדפס כאן על פי כתב יד המוזיאון הבריטי הנ"ל, מפרשת משפטים עד פרשת וזאת הברכה.

ג. פשטים על התורה. בכתב יד המבורג הנ"ל, ולא הדפסנום כאן. ויש שם בסופו פירוש על קצת הפטורות.

יש לציין, שבכ"י בר"מ נמצאים ה"פסקים" מעורבים בתוך ה"פירושים". אבל בכ"י המבורג נכתבו הפסקים בטור נפרד לצד הפשטים, ולכל אחד מהם כותרת נפרדת "פשטים", "פסקים".

כן יש לציין, שבכ"י בר"מ נוספה מהדורה בתרא לספר דברים, בכותרת "פנים אחרים", אבל הפסקים שבמהדורה זו נמצאים בכ"י המבורג בגוף חלק ה"פסקים".

ד. פירוש על חמש מגילות. נמצא בכתב יד המבורג, והוא מרבי אביגדור כהן ז"ל, ורבינו סידרו והוסיף פסקים וגמטריאות. ובכרך זה נדפסו הפסקים לבד שליקטנו מתוכו. וכבר נדפסו לפני כן הפירושים לשיה"ש (ואסתר ב).

(ב) ראה להלן. (ג) ראה לעיל הערה ב.